

NGUYỄN BÁCH

HOA ẬM

TRUYỀN THỐNG

(từ Cổ Điển
đến Hiện đại)

 dihavina

NHÀ XUẤT BẢN ÂM NHẠC

NGUYỄN BÁCH

HÒA ÂM

TRUYỀN THỐNG

(TỪ THỜI CỔ ĐIỂN ĐẾN THỜI HIỆN ĐẠI)

- HỢP ÂM THUẬN
- HỢP ÂM NGHỊCH
- HỢP ÂM BIẾN HÓA
- VỚI GẦN 600 VÍ DỤ ĐƯỢC TRÍCH TỪ NHIỀU TÁC PHẨM CỦA CÁC NHẠC SĨ LỪNG DANH MỌI THỜI ĐẠI
- NHIỀU BÀI TẬP ỨNG DỤNG PHONG PHÚ
- TRÌNH BÀY GỌN GÀNG, SÚC TÍCH, DỄ HIỂU

NHÀ XUẤT BẢN ÂM NHẠC
HÀ NỘI 2003

Tặng các con:
ĐỨC - THY - NHẬT - GIANG

Mục Lục

Lời mở đầu

Chương I. NHỮNG ĐIỂM CẦN THIẾT VỀ QUẢNG VÀ ÂM GIAI	15
A. QUẢNG	15
I. TÍNH CHẤT CỦA QUẢNG	15
II. QUẢNG THUẬN - QUẢNG NGHỊCH	18
III. SỰ ĐẢO QUẢNG	18
IV. SẮC THÁI CỦA QUẢNG	19
B. ÂM GIAI	22
I. Phân biệt giữa <i>Âm giai - điệu thức - giọng.</i>	22
II. Các loại âm giai thường gặp	22
Bài tập về chương 1	26
Bài tập làm thêm	27
Chương 2. PHÂN LOẠI HỢP ÂM 3 NỐT, 4 NỐT VÀ 5 NỐT	29
I. PHÂN LOẠI HỢP ÂM 3 NỐT	29
II. PHÂN LOẠI HỢP ÂM 4 NỐT	30
III. PHÂN LOẠI HỢP ÂM 5 NỐT	31
IV. HỢP ÂM THUẬN - HỢP ÂM NGHỊCH	32
IV.1. Hợp âm thuận	32
IV.2. Hợp âm nghịch	32
V. SỬ DỤNG CÁC HỢP ÂM	32
V.1. Sử dụng các hợp âm 3 nốt	32
V.2. Sử dụng các hợp âm 4 nốt	33
V.3. Sử dụng các hợp âm 5 nốt	34
Bài tập về chương 2	35
Chương 3. HỢP ÂM 3 NỐT	37
I. NỐT CHUNG CỦA HAI HỢP ÂM	37
II. TẦM CỬ TIẾNG	37
III. ÂM KÉP - ÂM GIẢM	37
III.1. Âm kép	37
III.2. Âm giảm	39
IV. CÁC THỂ CỦA HỢP ÂM	39
V. KHOẢNG CÁCH GIỮA CÁC BÈ	39
VI. THỂ (hay XẾP) CỦA HỢP ÂM	40
VI.1. Thể rộng	40

VI.2. Thế hẹp	40
VII. VỊ TRÍ CỦA HỢP ÂM	40
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 3	41
Chương 4. CÁC LOẠI CHUYỂN HÀNH	43
I. CHUYỂN HÀNH GIAI ĐIỆU	43
I.1. Chuyển hành liền bậc	43
I.2. Chuyển hành cách bậc	43
I.3. Một số quy tắc	43
I.4. Một số chuyển hành theo chiều bất buộc	44
II. CHUYỂN HÀNH HÒA ĐIỆU	45
II.1. Chuyển hành ngược chiều	45
II.2. Chuyển hành xiên	45
II.3. Chuyển hành cùng chiều	46
II.4. Chuyển hành song song	46
III. QUẢNG 5 VÀ QUẢNG 8 THUẬN (hay TRỰC TIẾP)	47
III.1. Định nghĩa	47
III.2. Nguyên tắc	47
III.3. Chú ý	47
IV. QUẢNG 5 VÀ QUẢNG 8 THEO NHAU	47
IV.1. Nguyên tắc	47
IV.2. Ghi chú	48
V. CHUYỂN HÀNH TRONG KHI ĐỔI VỊ TRÍ, ĐỔI THỂ	48
V.1. Đổi vị trí 8 ↔ vị trí 3 và vị trí 3 ↔ vị trí 5	48
V.2. Đổi vị trí 8 ↔ vị trí 5	49
VI. QUẢNG TAM ÂM	49
VI.1. Định nghĩa	49
VI.2. Đặc tính	49
VII. CHÉO BÈ	49
Chương 5. TIẾN TRÌNH HÒA ÂM	51
A. TIẾN TRÌNH HÒA ÂM	51
I. MỘT SỐ ĐỊNH NGHĨA	51
II. ĐẶC TÍNH	52
B. LIÊN KẾT CÁC HỢP ÂM Ở THỂ TRỰC (NGUYÊN VỊ)	53
I. ÂM NỀN CÁCH NHAU QUẢNG 2 HAY QUẢNG 7	53
I.1. Nhận xét	53
I.2. Nguyên tắc liên kết	53
II. ÂM NỀN CÁCH NHAU QUẢNG 3 HAY QUẢNG 6	53
II.1. Nhận xét	53
II.2. Liên kết kiểu hòa âm	53

Mục lục

II.3. Liên kết kiểu giai điệu	54
III. ÂM NỀN CÁCH NHAU QUẢNG 4 HAY QUẢNG 5	54
III.1. Liên kết kiểu hòa âm	54
III.2. Liên kết kiểu giai điệu	55
IV. NHẬN XÉT CHUNG	55
V. LIÊN KẾT CÁC HỢP ÂM BẬC PHỤ	57
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 5	60
Chương 6. CẤU TRÚC HÒA ÂM	63
I. KHÁI NIỆM	63
II. SỐ LƯỢNG THAY ĐỔI HÒA ÂM	64
II.1. Hòa âm tĩnh	64
II.2. Ảnh hưởng của hành độ	64
II.3. Sự phân bố hợp âm	65
III. KHỞI ĐẦU CÂU NHẠC	66
IV. KẾT THÚC CÂU NHẠC	67
IV.1. Kết chính cách	67
IV.2. Kết nửa	67
V. KẾT MẠNH VÀ KẾT YẾU	67
V.1. Kết mạnh	67
V.2. Kết yếu	68
Chương 7. HỢP ÂM QUẢNG 6 (THỂ ĐẢO 1)	69
I. ĐỊNH NGHĨA	69
II. ÂM KÉP	69
III. HIỆU QUẢ TỔNG QUÁT	70
III.1. Phương diện hòa âm	70
III.2. Phương diện giai điệu	70
III.3. Phương diện tiết tấu	71
IV. CHUYỂN HÀNH CỦA MỖI BÈ	71
V. CÁCH SỬ DỤNG CÁC HỢP ÂM THỂ ĐẢO	72
V.1. Hợp âm I_6	72
V.2. Hợp âm II_6	73
V.3. Hợp âm III_6	74
V.4. Hợp âm IV_6	76
V.5. Hợp âm V_6	77
V.6. Hợp âm VI_6	79
V.7. Hợp âm VII_6	80
VI. LIÊN KẾT	81
VI.1. Liên kết I_6 với IV_6 và V_6	81

VI.2. Liên kết IV_6 và V_6	82
Phụ lục 1. BÊ BASSE CÓ ĐÁNH SỐ	84
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 7	86
Chương 8. NỐT NGOÀI HỢP ÂM	87
I. KHÁI NIỆM	87
II. PHÂN LOẠI NỐT NGOÀI HỢP ÂM	87
II.1. Nốt bắc cầu (âm lướt - <i>passing tone, note de passage</i>)	87
II.2. Âm thêu (nốt trang điểm - <i>neighboring tone, broderiy</i>)	92
II.3. Nốt dựa (nốt nhấn - <i>appoggiatura</i>)	96
II.4. Nốt treo (<i>suspension</i>)	99
II.5. Nốt thoát (<i>échappée</i>) và nốt <i>cambiata</i>	102
II.6. Nốt vào trước (<i>anticipation</i>)	103
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 8	105
Chương 9. KẾT HÒA ÂM	107
I. KHÁI NIỆM	107
II. KẾT ĐOẠN NHẠC	107
II.1. Kết chính cách (<i>authentic cadence</i>)	107
II.2. Kết nghiêm (kết biến cách hoàn toàn - <i>plagal cadence</i>)	108
II.3. Kết hoàn toàn (<i>perfect</i>) và không hoàn toàn (<i>imperfect</i>)	110
III. KẾT NỬA ĐOẠN	111
III.1. Kết nửa (<i>half cadence</i>)	111
III.2. Kết tránh (<i>deceptive cadence</i>)	113
Chương 10. HỢP ÂM 6/4 (THỂ ĐẢO 2)	117
I. KHÁI NIỆM	117
I.1. Định nghĩa	117
I.2. Tính chất	117
II. CHUẨN BỊ VÀ GIẢI QUYẾT	117
III. ÂM KÉP	118
IV. NHỮNG TRƯỜNG HỢP SỬ DỤNG	119
IV.1. Hợp âm 6/4 kết	119
IV.2. Hợp âm 6/4 nhấn (<i>hay dựa</i>)	121
IV.3. Hợp âm 6/4 lướt (<i>hay thêu</i>)	122
IV.4. Hợp âm 6/4 bắc cầu (<i>hay lướt</i>)	123
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 10	125
Chương 11. TIẾT TẤU HÒA ÂM	127
I. KHÁI NIỆM	127
II. CẤU TẠO TIẾT TẤU CỦA ÂM NHẠC	128
III. PHÂN LOẠI TIẾT TẤU	129
III.1. Tiết tấu giai điệu	129

III.2. Tiết tấu hòa âm	131
IV. HÒA ÂM TÌNH - TIÊU CHUẨN NHỊP	132
IV.1. Hòa âm tĩnh (static harmony)	132
IV.2. Tiêu chuẩn nhịp (time values)	132
V. TIẾN TRÌNH MẠNH VỀ YẾU	133
V.1. Định nghĩa	133
V.2. Tính chất	134
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 11	136
Chương 12. CHUYỂN ĐIỀU	137
I. KHÁI NIỆM - MỘT SỐ ĐỊNH NGHĨA	137
I.1. Khái niệm về chuyển điều	137
I.2. Điều tính họ hàng cấp I (Thang âm gần – <i>neighboring keys</i>)	137
I.3. Điều tính xa (Thang âm xa – <i>remote keys</i>)	138
I.4. Điều tính xa lạ (Thang âm xa lạ – <i>remote keys</i>)	138
I.5. Hợp âm bản lề (pivot chord)	138
I.6. Nốt chuyển điều	138
II. PHÂN LOẠI	139
II.1. Phân loại theo cách chuyển	139
II.2. Phân loại theo thời gian	139
III. CHUYỂN ĐIỀU HỌ HÀNG CẤP I	140
III.1 Kỹ thuật chuyển trực tiếp	140
III.2 Kỹ thuật chuyển gián tiếp	140
IV. CHUYỂN ĐIỀU XA	143
IV.1. Chuyển điều đột ngột	143
IV.2. Chuyển điều có chuẩn bị bằng hợp âm bản lề	144
IV.3. Chuyển điều bằng hợp âm 7 giảm	144
IV.4. Chuyển điều bằng kết tránh biến hóa	145
IV.5 Chuyển điều theo lối của SAINT – SAËNS	145
IV.6 Chuyển điều bằng cách dùng một loạt hợp âm cách quãng 5 đúng	146
V. CHUYỂN ĐIỀU THẬT XA	146
V.1. Thang âm chính có dấu thăng ở bộ khóa	146
V.2. Thang âm chính có dấu giáng ở bộ khóa	146
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 12	148
Chương 13. HÒA ÂM TRÊN MỘT BÈ CHO SẴN	151
I. KHÁI NIỆM	151
II. HÒA ÂM MỘT DÒNG CA CHO SẴN	152
II.1. Phân tích giai điệu	152
II.2. Bước nhảy giai điệu	153
II.3. Nốt ngân dài	154

II.4. Sự chọn lựa hợp âm	154
II.5. Phân chia câu	156
III. HÒA ÂM VỚI BÈ TRĂM CHO SẴN	156
III.1. Khái niệm	156
III.2. Một vài điểm cần lưu ý	157
IV. KẾT LUẬN	157
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 13	158
Chương 14. Hợp âm quãng 7 át âm (V₇)	159
I. SỰ HÌNH THÀNH ÂM QUẢNG 7 ÁT ÂM	159
I.1. Sự hình thành theo lịch sử	159
I.2. Cách thành lập	159
I.3. Chiều chuyển động của các âm	160
II. GIẢI QUYẾT HỢP ÂM V ₇	161
II.1. Giải quyết bình thường	161
II.2. Giải quyết bất thường	163
III. CHUẨN BỊ HỢP ÂM V ₇	169
IV. NHIỆM VỤ CỦA HỢP ÂM V ₇	171
V. VAI TRÒ CỦA HỢP ÂM V ₇ TRONG HÒA ÂM	172
VI. THỂ ĐẢO CỦA HỢP ÂM V ₇	174
VI.1. Các loại thể đảo	174
VI.2. Nhiệm vụ của thể đảo	174
VI.3. Chuẩn bị cho thể đảo của hợp âm V ₇	177
VI.4. Giải quyết các thể đảo của hợp âm V ₇	179
VII. MỘT SỐ VẤN ĐỀ KHÁC	180
VII.1. Hợp âm VII và hợp âm V ^{6/5}	180
VII.2. Quãng tam âm giai điệu (melodie tritone)	181
VII.3. Công thức liên kết thường gặp	181
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 14	183
Chương 15. HỢP ÂM QUẢNG 7 GIẢM (7 dim)	187
I. ĐỊNH NGHĨA VÀ SỰ THÀNH LẬP	187
II. GIẢI QUYẾT	189
III. CÁC THỂ ĐẢO	190
IV. CÔNG DỤNG	191
IV.1. Hợp âm át của bậc phụ	191
IV.2. Hợp âm 7 giảm theo nhau	192
V. GIẢI QUYẾT BẤT THƯỜNG	192
VI. CÁC CÔNG THỨC THƯỜNG GẶP	194
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 15	195

Chương 16. HỢP ÂM QUẢNG 9 TRƯỞNG THIỂU	197
I. CÁCH THÀNH LẬP	197
II. GIẢI QUYẾT BÌNH THƯỜNG	197
II.1. Nốt bậc II	197
II.2. Thể đảo 1 $V^0_{6/5}$	198
II.3. Thể đảo 2 $V^0_{4/3}$	198
II.4. Lưu ý	199
III. GIẢI QUYẾT BẤT THƯỜNG	200
III.1. Giải quyết về hợp âm bậc II	200
III.2. Giải quyết về hợp âm bậc III	200
III.3. Giải quyết về hợp âm bậc IV	201
III.4. Giải quyết về hợp âm bậc VI	201
IV. CÔNG DỤNG	201
IV.1. Hợp âm át của bậc phụ	201
IV.2. Chuyển điệu	203
V. CÁC CÔNG THỨC THƯỜNG GẶP	203
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 16	204
Chương 17. HỢP ÂM QUẢNG 9 TRƯỞNG ĐỦ (V_9)	205
I. ĐẶC TÍNH CHUNG	205
I.1. Âm giảm	205
I.2. Giải quyết bất thường	205
II. KHOẢNG CÁCH GIỮA CÁC BÈ	208
III. CÁC DẠNG THỂ ĐẢO	209
IV. ỨNG DỤNG	210
IV.1. Giải quyết bất thường	210
IV.2. Hợp âm át của bậc phụ	212
V. CÁC CÔNG THỨC THƯỜNG GẶP	213
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 17	214
Chương 18. MÔ TIẾN (SEQUENCE)	215
I. KHÁI NIỆM	215
II. MÔ HÌNH BAN ĐẦU	215
III. TIẾT TẤU HÒA ÂM	216
IV. ĐẶC TÍNH CỦA MÔ TIẾN	218
IV.1. Chiều dài mô tiến	218
IV.2. Cấp độ chuyển dịch	218
V. PHÂN LOẠI MÔ TIẾN	218
V.1. Mô tiến không chuyển điệu	218
V.2. Mô tiến chuyển điệu	221
VI. MỘT VÀI ĐIỀU CẦN LƯU Ý	222

Chương 19. HỢP ÂM QUĂNG 7 CỦA CÁC BẬC KHÁC NGOÀI BẬC V	223
I. KHÁI NIỆM VÀ SỰ THÀNH LẬP	223
I.1. Lịch sử	223
I.2. Thành lập	223
II. CÁCH SỬ DỤNG	224
II.1. Chuẩn bị	224
II.2. Giải quyết	224
III. KHẢO SÁT TỪNG HỢP ÂM QUĂNG 7 PHỤ	225
III.1 Hợp âm quăng 7 chủ (I ₇)	225
III.2 Hợp âm quăng 7 thượng chủ âm (II ₇)	226
III.3 Hợp âm quăng 7 trung âm (III ₇)	230
III.4. Hợp âm quăng 7 hạ át (IV ₇)	230
III.5. Hợp âm quăng 7 thượng át âm (VI ₇)	233
IV. ỨNG DỤNG	234
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 19	237
Chương 20. HỢP ÂM BẬC II BIẾN HOÁ VÀ VI BIẾN HÓA	239
I. KHÁI NIỆM	239
II. GIẢI QUYẾT	240
III. CÁCH KÝ ÂM	240
IV. TIẾT TẤU	242
V. LIÊN HỆ CHÉO	243
VI. GIẢI QUYẾT BẤT THƯỜNG	244
VI.1. Hợp âm II ₇	244
VI.2. Hợp âm VI ₇	245
VII. CÁCH SỬ DỤNG	245
VII.1. Điều thứ	245
VII.2. Chuyển điệu	246
VII.3. Các công thức thường gặp	247
BÀI TẬP VỀ CHƯƠNG 20	248
Chương 21. HỢP ÂM QUĂNG 6 NAPOLI	251
I. KHÁI NIỆM	251
I.1. Định nghĩa	251
I.2. Ký hiệu và cách thành lập	251
I.3. Tính chất	252
II. ÂM KÉP	252
II.1. Âm kép	252
II.2. Liên hệ chéo	252
III. GIẢI QUYẾT	253